

da bo cesar ostal v Lombardiji in Benetkah večino oktobra in da se bo zaradi neugodnega jesenskega vremena in nujnih opravkov v prestolnici vrnil na Dunaj po krajši poti preko Celovca.

Etnografski muzej se zaveda velike važnosti teh aktov v prezidialnem arhivu, saj predstavljajo dragoceno gradivo za preučevanje slovenske ljudske kulture v prvi polovici 19. stoletja. Zato se je muzej odločil, da bo njih vsebino v izvorniku in v slovenskem prevodu objavil v posebni publikaciji hkrati s posebnim komentarjem.

R é s u m é

L'auteur nous donne un breuf aperçu des matériaux nouveaux et très importants qui traitent du costume national, des danses et instruments de musique slovènes dans la première moitié du XIXe siècle. Ces matériaux ont été découverts dans les Archives d'Etat Centrales de Sloénie. Ils seront sous peu publiés et commentés dans une publication spéciale.

Francesco di Toppo in noša Kraševcev

Milko Matičetov

Leta 1893 je Simon Rutar v drugi knjigi »Poknežene grofije Goriške in Gradišćanske« (Slov. zemlja I/2, str. 67) uvedel v slovensko literaturo o noši zanimive podatke, baje iz 14. stoletja. Dobesedno pravi Rutar takole: »Srednjeveško kmetsko nošo opisal nam je Francesco di Toppo o priložnosti slovesnega vhoda patriarha Bertranda v Akvilejo 28. oktobra 1334...« Še bolj nedvoumno se je v tem pogledu izrazil leta 1913 dr. Josip Gruden v 3. zvezku »Zgodovine slov. naroda« na str. 524: »Iz naslednjega (= 14) stoletja imamo zanimiv popis furlanskega zgodopisca Frančiška di Toppo, ki je ob slovesnem umeščenju patriarha Bertranda leta 1334 videl slovenske noše v Akvileji...« Kaj čuda torej, če smo vsi verjeli besedam Fr. di Toppa in se nanje opirali pri svojih izvajanjih, ne da bi podvomili, kako je s to pričo. Nedavno, pri pisanju »O etnografiji in folklori zapadnih Slovencev« za prvi letnik Slov. etnografa sem s Fr. di Toppom prišel kar dvakrat na dan (str. 11 in 24; ta mesta je zdaj črtati). Vendarle pa sem bil radoveden, koliko se smemo zanesti na prevod. Zato sem se jeseni 1948 obrnil na furlanskega etnografa dr. Gaetana Perusinija s prošnjo, da bi mi poiskal izvorni odstavek, ki je bil predloga Rutarju in Grudnu.

Na svoje presenečenje pa sem v odgovoru iz Vidma izvedel predvsem, da je Francesco di Toppo živel — v 19. stoletju (1797—1883)! Bil je ugleden mož, nekaj let celo videmski župan. Napisal in objavil je več zgodovinskih povesti v prozi in v verzih. Odlomek, ki nas zanima, je iz dela »L'ingresso del patriarca Bertrando. Narrazione storica« in se v izvorniku glasi:

»Capitavano gli abitanti delle montagne del Carso con scuri berretti foderati di pelo e di sarga (sic, verjetno sargia — G. P.) rossa, con casacche color marrone, con calzoni corti che senza bottoni penzolavano sotto al ginocchio, con calze rosse o cilestri, e calzari alti, grossi e ferrati; portavano in mano, o appoggiata a una spalla una clava noderosa. Venivano le donne del Cragno sovrastanti Gorizia; avevano sul capo un fazzoletto bianco inamidato, che scendeva a coprir una porzione delle spalle; vestivano un corsaletto, o bianco o rosso, una gonnella listata a diversi colori, e portavano scarpe ben strette da lunghe coreggie di cuojo.« (Monografie friulane. Udine, tip. Vendrame, 1847; Monografia X^a, p. 7. — Prepis je iz prijaznosti oskrbel dr. G. Perusini.)

Po naše bi to brali: »Pojavljali so se hribovci s Krasa v temnih kosmatih kapah, podloženih z rdečim volnenim blagom, v rjavih suknjičih, v kratkih hlačah, ki so brez gumbov visele pod koleno, v rdečih ali višnjevih nogavicah, v visokih, debelih in okovanih čevljih; v roki ali pa na rami so držali grčasto palico. Prihajale so kranjske žene iznad Gorice; na glavi so imele belo naškrobljeno ruto, ki je delno pokrivala ramena; nosile so bel ali rdeč modre in pisano obrobljeno krilo; čevlji pa so jim bili zadržani z dolgimi jermeni iz usnja.«

Dr. Gaetano Perusini pristavlja, da se je Francesco di Toppo za svoj izmišljeni opis navdahnul pač ob nošah iz prve polovice 19. stoletja. Kljub temu pa da zgornji odlomek ni povsem zanesljiv tudi kot opis ljudske noše v 19. stoletju, saj v njem pogošamo podrobne lokalizacije (Toppo govori na splošno o Kraševcih, o Kranjcih in o Furlanih). »Po mojem«, pravi Perusini, »bi bilo želeto, da taki lažni etnografski dokumenti izginejo za vselej iz etnografskih del.«

Njegovemu mnenju se slovenski etnografi lahko pridružimo brez pridržkov.

Résumé

Par suite de renseignements parvenus de la part de M. le D-r G. Perusini de Udine (Italie), l'auteur arrive à la conclusion que les historiens et, après eux, de même les ethnographes slovènes avaient cité faussement, jusqu'ici, l'œuvre de Francesco di Toppo comme source pour la connaissance du costume populaire slovène du XIVe siècle. En effet, Francesco di Toppo (1797—1885), auteur de contes historiques, n'a d'importance qu'en qualité de fournisseur de renseignements pour le XIXe siècle. Ici encore, on doit s'en servir avec beaucoup de précaution.